

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av undervisning på
yrkesprogram vid Åva gymnasium
i Täby kommun

Innehåll

Inledning

Fakta om skolan

Bakgrund och syfte

Frågeställningar

Resultat

Metod och genomförande

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisning på yrkesprogram under hösten 2013 och våren 2014. Granskningen vid Åva gymnasium i Täby kommun ingår i detta projekt. På skolan granskades undervisningen i årskurs 2 på hotell och turismprogrammet.

Åva gymnasium besöktes den 24-26 mars 2014. Ansvariga inspektörer har varit utredare Ronny Högberg och enhetschef Allan Westerdahl. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande. Granskningen har ett uttalat elevperspektiv vilket innebär att inspektörerna under tre dagar har följt en klass i årskurs 2.

Kvalitetsgranskningen av undervisning på yrkesprogram genomförs i ytterligare 63 gymnasieskolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som har ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Den enskilda rapporten kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Fakta om Åva gymnasium

Åva gymnasium i Täby kommun har cirka 1300 elever och bedriver utbildning i både högskoleförberedande program och yrkesprogram. Rektorn för hotell- och turismprogrammet ansvarar också för ytterligare fyra andra gymnasieprogram. Hotell- och turismprogrammet har även, liksom övriga gymnasieprogram, en programchef som rektorn har delegerat vissa ledningsfunktioner till.

För hotell- och turismprogrammet finns ett programarbetslag där både lärare i programgemensamma ämnen och gymnasiegemensamma ämnen ingår. Lärarna ingår också i ämneslag. Merparten av undervisningen på hotell- och turismprogrammet sker i anslutning till ett hotell i kommunen som ligger cirka två kilometer från Åva gymnasiums huvudbyggnad. Undervisningen i vissa gymnasiegemensamma ämnen sker dock i skolans huvudbyggnad.

På hotell-och turismprogrammet i Åva gymnasium går 50 elever.

Bakgrund och syfte

I och med reformeringen av gymnasieskolan 2011 renodlades skillnaderna mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program. Syftet med reformen var att bättre förbereda eleverna för kommande arbete eller vidare studier samt att öka genomströmningen i gymnasieskolan. En bättre genomströmning i gymnasieskolan är en vinst både för individen och för samhället. Genomströmningen skiljer sig mellan olika program, där avbrotten överlag är vanligare på yrkesförberedande program än på studieförberedande program. Elever som avbryter sina gymnasiestudier uppger själva att de saknar motivation för skolan, att utbildningen upplevs som meningslös och att skolan inte gett det stöd eleverna har behov av.

Elever som har avbrutit sina studier har många gånger inte upplevt att de varit delaktiga i beslut om arbetssätt och arbetsformer i skolarbetet och det som förväntats göras i skolan har inte stämt överens med vad eleverna själva velat. Enligt forskningen blir elever mer studiemotiverade när de upplever att de själva kan vara delaktiga i att utforma undervisningen och dess innehåll. Självtändighet och ansvar för den enskilda eleven betonas i skollagen och i läroplanen.

Forskningen visar även att eleverna upplever det som mer motiverande och mer meningsfullt med yrkesämnena då de själva kan identifiera sig som exempelvis en blivande kock eller mekaniker och att de får arbeta med något "som är på riktigt". Yrkesämnena kan också fungera som en ingång till motivation och självförtroende även för de gymnasiegemensamma ämnena. I arbetet med yrkesämnena kan eleverna se behov av att använda kunskaper i gymnasiegemensamma ämnena. Lärande underlättas om det sker i meningsfulla sammanhang, exempelvis genom att i ämnet matematik räkna ut måtten på något som ska tillverkas.

Lärarna har en central roll i att, medvetet eller omedvetet, påverka elevernas motivation och självbild. Det är inte ovanligt att elever på yrkesprogram har erfarenheter från stödundervisning i grundskolan. För elever som har tidigare negativa erfarenheter är det extra viktigt att inte försättas i situationer där de misslyckas igen. Istället gynnas elevernas självförtroende av att de får känna att de lyckas och får bekräftelse på sin progression. Därför är det viktigt med tydlig och löpande återkoppling.

Elever på yrkesprogrammen har ofta relativt låga meritvärden från grundskolan, något som kan vara en indikation på att eleverna inte fått tillräckligt stöd eller motiverats i tillräcklig omfattning under tidigare studieår och att det därför i denna elevgrupp finns stödbehov, bristande motivation och negativa erfarenheter från tidigare studier. Skolverket har påtalat att stödsatser ofta sätts in för sent. Det konstateras att särskilt stöd främst ges i gymnasiegemensamma ämnena, men sällan i programgemensamma ämnena, vilket också bekräftas av erfarenheter från Skolinspektionens sammanhållna tillsyn av utbildningsföretag.

Kvalitetsgranskningens syfte är att granska om elever på yrkesprogram får en ändamålsenlig undervisning som stärker deras motivation att lära, för att därigenom skapa goda förutsättningar för att eleverna ska nå utbildningens mål och slutföra utbildningen. Elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen utgör ett särskilt fokus i granskningen.

Frågeställningar

Möter undervisningen på yrkesprogrammen elevernas intressen, förväntningar och behov så att eleverna upplever undervisningen som meningsfull?

För att besvara den övergripande frågeställningen utgår Skolinspektionen från nedanstående underfrågor:

- Har eleverna inflytande över undervisningen och anpassas den därefter?
- Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?
- Får eleverna kontinuerlig återkoppling för att synliggöra lärande och progression och därmed stärka tilliten till den egna förmågan?
- Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?

Resultat

Utifrån tidigare nämnda bedömningsområden har Skolinspektionen bedömt kvaliteten i undervisningen på hotell och turismprogrammet, och identifierat två prioriterade utvecklingsområden. Dessa beskrivs nedan.

Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?

I elevintervjun ges exempel på när yrkeslärare har konkretiserat innehållet i det ämne de undervisar i. Ett sådant exempel är att eleverna fick genomföra ett rollspel i hotellmiljö. I detta rollspel ingick bland annat olika situationer som eleverna skulle hantera, exempelvis en engelsktalande gäst eller vattenläckage på rummet. Eleverna uppger även att de i ämnet svenska gjort filmer med en koppling till hotellyrket, att de har fått öva hotelltermer på engelska samt diskuterat fackföreningar i ämnet samhällskunskap. I en lektion i ämnet samhällskunskap som Skolinspektionen observerade knöt den uppgift eleverna arbetade med an till hotellbranschen och ett kommande yrkesliv.

Eleverna uppger emellertid att undervisningen i gymnasiegemensamma ämnen och vissa programgemensamma ämnen skulle kunna betona deras kommande yrke mer. Av rektors- och lärarintervjun framkommer att det finns exempel på när lärare i gymnasiegemensamma ämnen kopplar undervisningen till elevernas valda studieinriktning och yrkesutgång, men det sker ingen systematisk samverkan mellan gymnasiegemensamma ämnen och vissa programgemensamma ämnen med yrkesämnen kring detta.

Av lärarintervjun och rektorsintervjun framgår att ett projekt om "synligt lärande kopplat till framgångsfaktorer" har prioriterats under detta läsår. Detta har inneburit att samverkan mellan gymnasiegemensamma ämnen och programgemensamma ämnen kring kunskapsinnehåll delvis valts bort till förmån för en samverkan inom ämneslagen kring exempelvis formativ bedömning och arbetet med att förankra målen för utbildningen. Projektet har dock lett till ökad samverkan mellan lärare i yrkesämnena. Däremot har lärare i gymnasiegemensamma ämnen inte samverkat med lärarna i yrkesämnena inom ramen för projektet synligt lärande. Lärarna i de gymnasiegemensamma ämnena har i stället samverkat med andra lärare i sina respektive ämnen. Enligt planeringen av projektet kring synligt lärande kommer emellertid en samverkan att ske inom programmet och mellan både lärare i yrkesämnena och lärare i gymnasiegemensamma ämnen. Prioriteten har först varit en samverkan mellan lärare i yrkesämnena och samverkan mellan lärare som undervisar i samma gymnasiegemensamma ämnen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att arbetet med att skapa ett meningsfullt sammanhang utifrån elevernas valda studieinriktning och yrkesutgång behöver förbättras. I syftet att höja kvaliteten i undervisning behöver detta arbete ske mer systematiskt och genom att lärare i olika ämnen samverkar kring kunskapsinnehåll. Skolinspektionen ser dock positivt på den samverkan som redan nu sker mellan lärare inom ramen för utvecklingsarbetet kring synligt lärande och framgångsfaktorer.

Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?

Enligt rektorn har Åva gymnasiums elevhälsa bra resurser, med fem studie- och yrkesvägledare, två kuratorer, fyra specialpedagoger samt sjuksköterska. Elevhälsan är ett eget arbetslag men det finns också ett specifikt team inom elevhälsan som arbetar mot hotell- och turismprogrammet. I Åva gymnasium finns utarbetade skriftliga rutiner för att säkerställa att elever i behov av särskilt stöd får detta stöd.

Lärare uppger att det är lätt att få kontakt med och diskutera elevers behov med den speciallärare som är knuten till programmet. Elever i behov av särskilt stöd ges också detta. Av granskningen framgår dock att det finns en elev som inte nått kunskapskraven i ett antal ämnen och som riskerar att inte nå kunskapskraven i ytterligare ett ämne. Eleven har getts olika stödinsatser, men behoven har inte utretts och det finns inget åtgärdsprogram.

Lärarna uppger även att det i vissa fall är oklart vem som gör vad i elevhälsan och att när de signalerar ett behov av stöd för en elev så "studsar det tillbaka" till dem. Elevhälsan uppger att de känner till hur lärarna ibland kan uppleva vissa elevärenden, men att de nyligen har diskuterat med lärarna hur elevhälsan ska arbeta och vilka förväntningar lärarna kan ha på elevhälsans arbete. Av rektorsintervjun framgår att rutinerna för särskilt stöd har gått igenom på programmet och där det har klargjorts vilket ansvar undervisande lärare, mentorer och elevhälsan har.

Vidare framgår av granskningen att särskilda stödåtgärder följs upp vid elevhälsamöten och genom samtal mellan speciallärare och undervisande lärare och eller mentorer. Enligt vissa lärare kan dock uppföljningen bli bättre och enligt elevhälsan finns ingen

tydlig rutin för hur det särskilda stödet ska utvärderas men uppger att det pågår ett utvecklingsarbete kring uppföljning och utvärdering av det särskilda stödet.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att Åva gymnasium behöver utveckla sitt arbete med att följa upp och utvärdera det särskilda stödet. Rektorn behöver också se till att kommunikationen mellan elevhälsan och undervisande lärare blir tydlig, så att inte missförstånd och oklarheter uppstår om respektives roller och arbetsuppgifter.

Metod och genomförande

Under hösten 2013 och våren 2014 granskar Skolinspektionen kvaliteten på undervisningen på gymnasieskolans yrkesprogram vid 64 skolor i landet. Av dessa skolor har 54 kommunala huvudmän och 10 fristående huvudmän.

Granskningen har avgränsats till en klass i årskurs 2 på det aktuella programmet och inriktningen. Granskningen har genomförts genom att inspektörerna inför besöket i skolan har tagit del av schema, klasslista och poängplan för den aktuella klassen samt protokoll från skolans lokala programråd. Rektorn på det granskade programmet har också besvarat en verksamhetsredogörelse. Utöver detta har en enkät genomförts med elever vid det granskade programmet årskurs 2. I samband med besöket har inspektörerna tagit del av gällande åtgärdsprogram, betygskatalog och individuella studieplaner i den aktuella klassen.

Vid besöket har lektioner i ämnena dryckeskunskap, engelska, hotell och samhällskunskap observerats. Elever har intervjuats både enskilt och i grupp. Dessutom har lärare, rektorn och representanter för elevhälsan och studie- och yrkesvägledningen intervjuats. Besöket har avslutats med en muntlig återkoppling till rektorn om de preliminära resultaten av granskningen. Rektorn har tagit del av och getts möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.